

Miklós Péter

A kecskeméti lapok története (1868–1956)

Bálint Sándor Szellemi Örökségéért Alapítvány, Szeged, 2016. 132 old.

Miklós Péter történész munkája egy jelentős alföldi mezőváros, Kecskemét majdnem kilencven éven keresztül megjelenő fontos helyi lapjának, a Kecskeméti Lapoknak a történetét dolgozza fel. A lap történetének megismerése közben az olvasó a szerző szándéka szerint képet kap a város művelődés- és társadalomtörténetének 1868 és 1956 közötti alakulásáról is. Miklós Péter kötetének megjelenését alapos levéltári kutatómunka előzte meg. E témában, könyvének megjelenése előtt már öt tanulmánya látott napvilágot.

A szerző a lap történetét kronológiai sorrendben haladva tárja olvasói elé. Először az új sajtóorgánum indulásának körülményeit mutatja be. A kecskeméti polgárok és a Kecskeméti Lapok szabadelvű irányvonalának szemszögéből villantja fel az országos politika jelentős eseményeit, és nem feledkezik meg az ezekre adott helyi reflexiók bemutatásáról sem. Megtudjuk, hogy a Kecskeméti Lapok 1868 októberében négy oldalas hetilapként, Kecskemét első sajtóorgánumaként indult. Példányszáma kezdetben ötszáz, majd négyszáz darab volt. Első felelős szerkesztője Madarassy László, kiadója pedig Gallia Fülöp könyvkereskedő volt, aki a neológ zsidó vallási irányzathoz tartozott. Az újság szellemiségét az első időkben leginkább Hornyik János főmunkatárs, városi főjegyző határozta meg. Fő profilja a minél szélesebb körű ismeretterjesztés volt, ennek megfelelően olvasói bázisát is a társadalom minden rétegéből remélte toborozni. Hasábjain hírt adott az országos és a helyi politikáról, közérdeklődésre számot tartó társadalmi és gazdasági eseményekről, ugyanakkor nem feledkezett meg a művelődés szolgálatáról sem. Alkalmanként még külföldi tudósításokat is közölt, és már az első számtól kezdve hirdetések is megjelentek. Széles témapalettáján jól megfértek a gunyoros és a szépirodalmi igényű tárcák is.

Az újság hamarosan kedvelt és mérvadó helyi sajtótermék lett, melyet a korabeli kormánypárti és ellenzéki polgárság is érdeklődéssel forgatott. Bár politikával foglalkozó cikkei rendszerint haladó szelleműek, Deák-párti irányultságúak voltak a „Nyílt tér” rovat a helyi politikai nézetkülönbségek gyakran személyeskedésig fajuló ütköztetésére – némi anyagi ellenszolgáltatásért cserébe – mindenkinek lehetőségét biztosított.

Ezt követően a szerző kitér arra, hogy a lap hogyan próbálta az általa felvállalt szabadelvű irányt népszerűsíteni. Az 1869-es országgyűlési választásokkor például élénken kampányolt a Deák-párti Horváth Döme volt parlamenti képviselő, az újság munkatársa mellett, akit ekkor ismét Kecskemét egyik képviselőjévé választottak. Erre az évre tehető az újság rovatstruktúrájának rögzülése.

A lap rendszerint beszámolt a városba érkező országos politikusok látogatásairól, de oldalain már néhány bulvártéma is helyet kapott. A címlapon gyakran közölt várospolitikai témájú, a városvezetéssel szemben gyakran erős kritikát

megfogalmazó véleménycikkeket is. Ugyanakkor Hornyik János szerkesztő igyekezett hangsúlyozni, hogy a lap nem kíván politizálni, inkább a közügyek és a gazdaság témáiról tudósít. Ennek ellenére az újság bár nem deklaráltan, de továbbra is Deák-párti irányultságú maradt.

1875-ben a Deák-párt és a Balközép Párt egyesülésével létrejött a Szabadelvű Párt, melynek alapszervezete Kecskeméten is megalakult. A Deák-párt megszűntével ugyanakkor a lap további sorsa kétségessé vált. A Szabadelvű Párt viszont bejáratott kecskeméti sajtóorgánumként továbbra is számított a Kecskeméti Lapokra, melyet a jövőben immár a párt helyi sajtótermékeként, elsősorban politikai témájú lapként adtak ki. A főszerkesztők személye ebben az időben gyorsan cserélődött, először Dömötör Sándor, majd Szeless József, végül Tassy Pál került a lap élére.

Ezután a szerző röviden kitér annak ismertetésére, hogy az 1870-es években már több sajtótermék is kiadásra került a városban. Ezért a Kecskeméti Lapok tartalmát a szerkesztők – haladva a korrallal – a politika mellett könnyedebb bulvártémákkal és bűnügyi hírekkel is színesítették. Az 1890-es években a lap hasábjait a helyi társadalmi, politikai és gazdasági életéről való tudósítások uralták. Melyhez a század végére felzárkózott a bűnügyi rovat.

Miklós Péter jó érzékkel válogat az érdekesebb cikkek között, segítségükkel epizódszerűen, de mégis folyamatában tárul elénk a lap által képviselt szellemiség, miközben megismerjük Kecskemét korabeli gazdasági fejlődésének főbb állomásait is.

A századfordulóhoz közeledve ifj. Tóth István szerkesztősége idején a huszonkilencedik évfolyam nyolc oldal terjedelemben jelent meg. A bővülés lehetővé tette a tartalom további színesítését és a témák gyarapítását is. Megszaporodtak a helyi oktatásról, egyházakról és kulturális életéről – köztük a városi színház építéséről – szóló beszámolók is. Például az 1896-os millenniumi emlékévként városi eseményeiről a Kecskeméti Lapok 14 oldalas ünnepi számban tudósított.

A szerző munkájában kitér a lapot előállító nyomdavállalatok ismertetésére is. 1900-tól egy újabb nyomdaváltás után a Kecskeméti Lapok Kecskeméti Friss Újság címen könnyebben fogyasztható, úgynevezett krajcáros politikai melléknapi lapot indított. A két újság szerkesztő és szerzőgárdája megegyezett, a szabadelvű irányvonal sem változott. A melléklap 1904-ben szűnt meg, amikor a Kecskeméti Lapok szerkesztősége a fejlődés irányát felismerve és az olvasói igényeket felmérve magát a patinás lapot alakította négy oldalas megjelenő napilappá, melynek tulajdonosa a Kecskeméti Szabadelvű Párt volt. Ennek megfelelően az országgyűlési választások alkalmával (1901, 1905) a lap erőteljes kampányt folytatott a párt helyi jelöltjei mellett. Az 1905-ben például egykori és még hivatalban lévő szerkesztője is szabadelvű képviselőjelölt volt, de az országos trendnek megfelelően ekkor mindketten vereséget szenvedtek. A választások idején a Kecskeméti Lapok a helyi függetlenségi párt lapjával, a Függetlenséggel gyakran bocsátkozott politikai adok-kapokba.

A szerző jól mutat rá arra a törekvésre, hogy az újság politikai szerepvállalása ellenére igyekezett a társadalom lehető legszélesebb rétegei érdeklődésére számon

tartó informatív cikkeket is közölni. A polgárság mellett a tanyavilág nagyszámú paraszti olvasójának kedvében járni. Olcsó ára szintén ezt a törekvést szolgálta, emellett sok közérdekű információt és hirdetést is közölt.

Nagyon érdekes a lap politikai irányváltásának bemutatása. 1906-ban Witter József személyében új szerkesztő került az újság élére, aki arra törekedett, hogy eszmeiségét a politikai függetlenség irányába fordítsa. Ez annyira jól sikerült, hogy 1908-ban a Kecskeméti Lapok már a helyi Függetlenségi és 48-as párt hivatalos sajtóorgánumaként jelent meg, és rendre közölte a párt országos politikusainak és helyi képviselőinek beszédeit, cikkeit.

Ezután Miklós Péter a lap szarajevói merényletről szóló tudósításait és a város előljáróságának erre adott reakcióit ismerteti. 1914 júliusától a cikkek fő témájává a háború és annak a hátországra, így Kecskemétre gyakorolt hatásának bemutatása válik.

1918 őszén nyilvánvalóvá vált, hogy a Monarchia elvesztette a háborút. A függetlenségi irányultságú Kecskeméti Lapok hírlapírói üdvözölték Károlyi Mihály kormányát, a háborús vereséért pedig gróf Tisza Istvánt és a több évtizedes szabadelvű politikai kurzust tették felelőssé. A lap részletesen tudósított a helyi, függetlenségi többségű Nemzeti Tanács megalakulásáról is.

A Tanácsköztársaság idején az újság kiadása szünetelt, és csak 1920. július 30-án jelent meg újra. Ettől kezdve a Kecskeméti Lapok szellemiségét, – bár ezután jó ideig független politikai napilap meghatározással jelent meg – már a keresztény nemzeti gondolat hatotta át, és a Horthy-rendszer ideológiáját képviselte, amit az új főszerkesztő Hankovszky Zsigmond és az új felelős szerkesztő Nagy László sem rejtett véka alá. A felvállalt új ideológiából következően a lap kiemelten foglalkozott a kurzus által is fontosnak tartott közügyekkel, így a revízió ügyével is.

Az újság terjedelme az 1920-as évek második felében hétköznapi négy oldal, míg hétvégenként nyolc–tíz oldal terjedelmű volt, alkalmanként már fényképek is megjelentek hasábjain. Ebben az időben több neves író és költő műveit is közölte (Herczeg Ferenc, József Attila, Móricz Zsigmond).

A szerző rámutat arra az érdekes tényre, hogy az 1929-es törvényhatósági választás idején az újság ismét a városi Függetlenségi Pártot segítette, és az 1934-es törvényhatósági választáson is az ellenzék, jelesül a Független Kisgazdapárt mellé állt. Az országgyűlési képviselőválasztások idején viszont rendre a kormánypárti jelöltek kampányát támogatta.

A harmincas években a lap tartalmi palettája tovább színesedett: az országos és helyi politikai, kulturális, egyházi, közéleti és bűnügyi hírek mellett rádióműsor-melléklet, színházi hírek, sportrovat, apróhirdetések, sőt viccek is helyet kaptak benne. Emellett felkarolta az egyre jelentősebbé váló népi írói mozgalmat, megjelentette írásaikat. Ez idő tájt a népi írók szívesen látott vendégei voltak Kecskemétnek.

A Kecskeméti Lapok 1934-ben a világválság következtében nehéz anyagi helyzetbe került. Pédányyszáma és előfizetőinek száma viszonylag alacsony volt, bevé-

telei pedig nem fedezték a kiadásokat. A lapot kiadó részvénytársaság megpróbálta napilapként fenntartani, de forrásokot kereső erőfeszítései nem vezettek eredményre, ezért 1935 elejétől hosszú idő után újra hetilapként, Rácz Béla szerkesztő definíciója szerint „politikai, de nem pártlapként” jelentették meg. A takarékoság ellenére az újság anyagi gondjai csak 1940-ben szűntek meg.

A következőkben a szerző az 1938-as, 1939-es majd az 1940-es területgyarapodások kecskeméti fogadtatásának ismertetésére, majd az ország háborúba sodródására tér ki. A Kecskeméti Lapokat az 1944. márciusi német megszállás után betiltották és csak ez év végétől a város szovjet kézre kerülése után, a Kecskeméti Nemzeti Bizottság kiadásában, mint a Nemzeti Függetlenségi Front lapja jelenhetett meg újra. Oldalait az országos és a helyi politikai eseményekről és a háború alakulásáról való tudósítások uralták. Ebben az időben a lap heti két alkalommal jelent meg. A megváltozott politikai struktúrában leginkább a szociáldemokrata szellemiséghez állt közel, emellett közéleti lapként teret biztosított a háború szülte hirdetéseknek, sokan hasábjain keresték eltűnt hozzátartozóikat.

A háborús vereség után a szerző rátér az 1945-ös országgyűlési választások kecskeméti eredményeinek ismertetésére, melyek az országos rangsorhoz hasonlóan alakultak, azzal a különbséggel, hogy a városban az FKGP még nagyobb arányú győzelmet aratott. Ebben a részben Miklós Péter egy érdekes sajtótörténeti momentumot is feltár: ekkor valamennyi koalíciós párt saját sajtóorgánumot működtetett a városban. Például a Kecskeméti Lapok 1947 februárjától az FKGP helyi lapjaként jelent meg. Az ugyanebben az évben tartott országgyűlési választásokon az országos eredményektől eltérően Kecskeméten ismét a leszalámizott FKGP nyerte a választást, a munkáspártok támogatottsága alig növekedett. Ennek ellenére a kommunista hatalomátvétel hamarosan megvalósult. Kiepült a pártállami diktatúra. A Kecskeméti Újság is a Magyar Dolgozók Pártjának szócsövévé vált, rövid ideig a Magyar Függetlenségi Népfront lapjaként jelent meg, majd 1950 áprilisában megszüntették. Át kellett adnia helyét az MDP helyi sajtóorgánumának a Bácskiskunmegyei Népújságnak, amely hamarosan átvette nyomdáját és szerkesztőségét is. Az 1956-os forradalom utolsó napjaiban a Kecskeméti Lapok újra megjelenhetett, de mindössze két száma látott napvilágot.

A kötetet a Kecskeméti Lapok többször változó alcímeinek jegyzéke, megjelenésének időköze, szerkesztőinek rövid életrajzai, valamint a felhasznált források és irodalom jegyzéke zárják. Szintén a kötet végén kapott helyet néhány a lap „életéből” kiragadott levéltári dokumentum, s néhány jelentősebb szerkesztő arcképe is.

Miklós Péter könyvének legfőbb érdeme, hogy a Kecskeméti Lapok történetének nyomon követése közben felvázolja az országos és a helyi történelmi események főbb epizódjait is. A kötet erényeként fontos hangsúlyozni, hogy mindezen történések a Kecskeméti Lapok „szemüvegén” keresztül tárulnak az olvasó elé. A közel kilencven évet átívelő laptörténet ismertetése közben betekintést kapunk egy nagy vidéki város lapkiadóinak, szerkesztőinek erőfeszítéseibe, olykor politikai irányváltásaiba annak érdekében, hogy újságuk fennmaradását biztosítsák. A

lap szerkesztői, munkatársai gyakran vállaltak politikai szerepet annak érdekében, hogy lokálpatriótaként városuk érdekeit képviseljék, fejlődését előremozdítsák. Miklós Péter munkája komplex jellege miatt méltán tarthat számot a Kecskemét története iránt érdeklődőknél szélesebb olvasóközönség figyelmére is.

ismerteti: Zeman Ferenc